

2. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес : підручник. Київ : Літера ЛТД, 2002. 228 с.

3. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України: Закон України: від 07.11.2018 № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>

4. Дисциплінарна відповідальність державних службовців : метод. рекомендації // Головне територіальне управління юстиції у Полтавській області, Гребінківське районне управління юстиції (м. Гребінка). 2015. 19 с.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

6. «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 29. Ст. 233.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-23>

Дутчак О. І.,
магістр права

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ АКУМУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна стала новим фундаментальним викликом перед системою публічних фінансів України в цілому, її податково-правовою системою, в тім числі й перед принципом справедливості податкового права. Адже потреби української держави у публічних фінансових ресурсах зросли, образно кажучи, у геометричній прогресії, а можливості їх примноження, навпаки, у не меншій мірі зменшилися. Йшлося, по суті, про створення своєрідної «воєнної матриці» функціонування публічних фінансів із тільки їй притаманним алгоритмом консолідації та витрачання публічних фінансових ресурсів. Інакше кажучи, війна зумовила крайню необхідність всебічної та глибокої трансформації правових матриць функціонування публічних фінансів України.

В такій ситуації завдання України полягало у розосередженні центру прийняття рішень щодо функціонування бюджетної та податкової систем держави шляхом розширення компетенції та повноважень органів виконавчої влади держави в акумулюванні і використанні податкових надходжень. Світоглядною та методологічною основами такого розосередження, його безпосередньою

конституційною матрицею стало положення частини 3 статті 116 Конституції України, відповідно до якого Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) «забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики...» [1] держави.

Конституційне положення про інтегральну функцію КМУ у сфері забезпечення стійкості бюджетної і податкової систем держави знайшло свій подальший розвиток і конкретизацію у Законі України «Про правовий режим воєнного стану». Підпунктами 6 та 7 частини 2 статті 15 цього Закону визначено, що: «Військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження із: встановлення ставок місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України, якщо рішення відповідної ради з цих питань не прийнято; прийняття рішень щодо надання відповідно до законодавства пільг зі сплати місцевих податків і зборів, якщо рішення відповідної ради з цих питань не прийнято» [2]. Тобто, по суті йдеться про розширення повноважень органів виконавчої влади у сфері забезпечення безперервного та ефективного функціонування фінансової системи держави, в першу чергу такої її складової, як податкова система України в умовах воєнного стану. Саме останнє і є безпосереднім предметом даного дослідження.

Практичне розширення повноважень органів виконавчої влади у сфері забезпечення ефективного функціонування передусім податкової системи в цілому в умовах воєнного стану було започатковано Законом України №2118-IX від 3 березня 2022 р. Зокрема, цим Законом було доповнено пунктом 69 підрозділ десять розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. Даний пункт визначив тимчасові особливості справляння податків і зборів в Україні. Їх дія поширювалась на весь період до припинення чи скасування воєнного стану [3]. Закон зупинив також перебіг строків для контролюючих органів і платників податків, визначених податковим та іншим законодавством, контроль за дотримання якого (перебігу. – О.Д.) було покладено на контролюючі органи. Ним було також передано «функції органів місцевого самоврядування», їх виконавчих органів, місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій у частині бюджетних повноважень» військовим адміністраціям в разі їх створення відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Останнім було надано повноваження «приймати рішення про перерахування коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету» [3]. Це було справедливим, оскільки саме Державний бюджет України ніс на собі основний тягар фінансування воєнних видатків держави.

КМУ цим Законом був наділений додатковими повноваженнями на період дії воєнного стану в Україні: звільняти на свій угляд суб'єктів господарювання державного сектору економіки, сто відсотків акцій яких належить державі, від обов'язку надавати майнове чи інше забезпечення виконання власних боргових зобов'язань за кредитами (позиками), які залучаються з метою підтримки їх ліквідності і стійкості роботи (їх гарантом виступала держава в цілому) та сплачувати до Державного бюджету плату за надання державних гарантій; встановлювати фіксовані ціни в їх розумінні Законом України «Про ціни та ціноутворення» на соціально значущі продукти харчування, лікарські засоби і медичні вироби, внаслідок чого вони мають звільнитися від оподаткування ввізним митом; правом визнавати окремі категорії товарів, в тім числі й підакцизні, які не зазначені у статті 6 даного Закону, гуманітарною допомогою, без вчинення процедури визнання відповідних товарів гуманітарною допомогою в кожному конкретному випадку. Уряд держави було зобов'язано невідкладно затвердити перелік таких товарів [3].

Вдосконалення правового механізму адміністрування податків в умовах воєнного стану було продовжено Законом України № 2120-IX від 15.03.2022 р. Передусім зазнали подальшого розширення повноваження КМУ у сфері акумулювання податкових та інших надходжень грошових коштів у публічні фонди фінансових ресурсів. Зокрема, вищезазначеним Законом Уряду України було надано право: визначати особливості нарахування та сплати єдиного податку; визначати перелік територій на період з 01.03.2022 р. по 31 грудня року, наступного за роком, у якому буде припинено чи скасовано воєнний (надзвичайний) стан, на яких не нараховується і не сплачується плата за землю (земельний податок і орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності); перелік територій, на яких ведуться або велися бойові дії чи тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, для яких тимчасово, за 2022 і 2023 податкові (звітні) роки, не нараховується та не сплачується загальне мінімальне податкове зобов'язання за земельні ділянки; перелік територій, на яких ведуться чи велися бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, на яких тимчасово, за 2022 рік, не нараховується і не сплачується екологічний податок [4].

Цим же Законом України для контролюючих органів було припинено тимчасово, на період до скасування воєнного або надзвичайного стану на території України, перебіг строків, встановлених для взяття на облік в контролюючих органах юридичних осіб і їх відокремлених підрозділів у якості платників податків і зборів за основним місцем обліку чи фізичних осіб-підприємців за їх

податковою адресою і передачі даних, щодо взяття на облік даних платників податків в контролюючих органах до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань [4].

Законом України № 2139-IX від 15 березня 2022 р. центральному органу виконавчої влади України, що реалізує державну політику економічного розвитку, було надано повноваження розміщувати до 10 числа місяця, наступного за звітним періодом, на своєму офіційному веб-сайті в спеціальному розділі фактичну ціну збуту природного газу, визначену за тисячу метрів кубічних в національній валюті України і в доларах США, та надавати інформацію про фактичну ціну реалізації центральному органу виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику [5]. Це зробило диференційовану рентну плату за видобування газу більш прозорою і відповідно справедливішою.

Українською державою було вжито впродовж декількох перших місяців після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну також цілий ряд інших заходів по розширенню повноважень органів виконавчої влади держави у сфері акумулювання податкових надходжень в умовах воєнного стану. Їх змістова спрямованість відповідала загальному стратегічному підходу України по перебудові усього управління державою відповідно до вимог воєнного стану.

У своєму дослідженні нами свідомо не було піддано аналізу ваді (недоліки) рішень Парламенту України по розширенню повноважень органів виконавчої влади держави та перебудові діяльності інших органів державної влади щодо консолідації податкових надходжень у публічні фонди фінансових ресурсів. При цьому ми керувалися наступними мотивами. По-перше, ще надто мало часу пройшло, щоб неупереджено і об'єктивно врахувати всебічну оцінку цих рішень суспільною практикою. По-друге, з технічної точки зору це неминуче призвело б до щонайменше подвоєння обсягу даного дослідження, якому наперед задані певні його параметри за цим критерієм.

З кінця лютого та впродовж березня 2022 р. відбулося значне розширення повноважень органів виконавчої влади держави у сфері вироблення та реалізації її податкової політики та перебудови діяльності інших органів публічної влади України щодо акумулювання податкових надходжень у публічних фондах фінансових ресурсів. Це розширення проявилось в першу чергу у наділенні КМУ додатковими повноваженнями у вищезазначеній сфері в умовах воєнного стану, у процедурному спрощенні розгляду цих питань та у залученні до акумулювання податкових надходжень у Державному бюджеті України військових адміністрацій відповідно до Закону

України «Про правовий режим воєнного стану». Вищезазначене розширення компетенції органів виконавчої влади держави було здійснено у межах конституційного принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову її гілки і не призвело до появи дисбалансу повноважень між зазначеними гілками влади.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану». Закон України від 3 березня 2022 р., № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n5>
4. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
5. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо запровадження диференційованої рентної плати за видобування газу природного» Закон України від 15 березня 2022 р. № 2139-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2139-20#n5>